

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 29. avgust 2019

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1**Ocenjevalna shema za komentar besedila (0–22 točk)**

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu komentarjev, vendar je treba upoštevati, da posamezni komentarji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v odgovoru kot celoti.

Točke	Merila
0–10	Odgovor ne zadošča
0	Popolnoma nerelevanten odgovor, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje. Očitno je, da kandidat dela ne pozna.
1–4	Odgovor je nerelevanten, toda v njem je kljub temu najti kakšen element razumevanja, ki je lahko posledica parafraze besedila ali poskusa odgovoriti na vprašanja. Očitno je, da kandidat dela ne pozna oziroma pozna le nekaj naključnih fragmentov.
5–7	Odgovor je kratek in fragmentaren, vendar vsebuje elemente, ki so povezani z obravnavanim besedilom. Največkrat gre za delce vednosti oziroma splošno obnavljanje celote dela in brez povezave z vprašanji iz navodil.
8–10	Komentar deloma že ima zaokroženo zgradbo, vendar v odgovoru prevladuje fragmentarnost; razvitih je nekaj ustreznih poudarkov, vendar je poznavanje dela zelo šibko, brez jasne navezave na vprašanja iz navodil, običajno je najti še veliko nerelevantnosti. Poznavanje dela ima resne pomanjkljivosti.
11–13	Zadostno
	Odgovor je že esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost). Probleme, ki jih odpira odlomek, kandidat razume omejeno in površno, lahko tudi napačno. Kandidat le deloma ali tudi ne odgovori na vprašanja iz navodil, vendar se odgovor že nanaša na dani odlomek, lahko kot preprost opis filozofskega problema, lahko posredno kot obnova celotnega dela, najti pa je še precej nerelevantnosti. Kandidat uporabi nekaj ustreznih pojmov, vendar brez analize. Če kandidat poskuša z argumentacijo, je ta pomanjkljiva. Kandidat delo pomanjkljivo razume na najosnovnejši ravni.
14–16	Dobro, a omejeno
	Odgovor ima dobro strukturo in je brez večjih preskokov v izpeljavi. Kandidat odgovori na dana podvprašanja, morda ne na vsa enako izčrpno in relevantno. Poznavanje dela je brez večjih pomanjkljivosti in na osnovni ravni kandidat delo večinoma razume. Toda opisi in razlage so še slabo razviti; kandidat sicer poskuša analizirati nekatere pojme, morda vzpostavi nekaj povezav med njimi, vendar analizo pogosto nadomešča opis in povzemanje ali parafraziranje trditev iz komentiranega besedila. Kandidat delo pozna in vsebinsko odgovori na vprašanja.
17–19	Prav dobro, a z manjšimi pomanjkljivostmi
	Odgovor ima dobro strukturo, napake v izpeljavi so možne, a ne prevladujejo. Kandidat obširno odgovori na dana podvprašanja, iz česar je razvidno, da delo dobro pozna in razume; razlaga in argumentacija sta jasni in razumljivi, temeljni pojmi so opredeljeni. Še vedno je mogoče najti kako nerelevantnost in neutemeljeno trditev, še so mogoče nejasnosti, vendar pa so na tej ravni to bolj obrobne pomanjkljivosti. Kandidat delo dobro pozna ter v odgovorih dobro razloži in razčleni temeljne probleme odlomka in dela.
20–22	V glavnem odlično
	Naloga ima dobro strukturo, jasno in koherentno izpeljavo, skozi katero kandidat skladno in vsebinsko izčrpno odgovori na vsa dana podvprašanja. Značilni sta analiza pojmov in razvita pojmovna mreža. Kandidat ima zelo dober pregled nad celotnim delom in ga komentira s pojmovnim aparatom iz besedila. Lahko tudi vstopi v dialog z avtorjem dela ter razvije in utemelji svoja stališča. Avtorja morda tudi obravnava širše z vidika filozofske tradicije. Seveda je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto. Kandidat delo zelo dobro razume, temeljito odgovori na vsa podvprašanja in ponekod celo vstopi v dialog z avtorjem.

Dodatna navodila za komentar besedila

Gre samo za okvirna navodila, kandidat se sam odloči, kako bo strukturiral svoj komentar in kako bo razporedil odgovore na vprašanja.

Naloga	
1	<p>Platon: Država</p> <p>Odlomek je del prisposodbe o črti/daljici, s katero Platon sklene 6. knjigo. Z njo ponazori delitev realnosti na dve področji, vidni in miselni svet. Narisani/vidni liki, s katerimi si pomagajo matematiki, so zgolj nepopolni posnetki prapodob/resničnosti, v resnici pa pri obravnavi geometrijskih pojmov ljudje uporabljajo razum in ne čutila. Pri tem jih obravnavajo kot predpostavke, kot samoumevne. Filozofija gre korak dlje k izvoru, k idejam. Če uporablja matematik razumsko, logično mišljenje, je za iskanje izvora glavna metoda dialektika. Matematično mišljenje omogoča vstop v miselni svet in je predpogoj filozofskega. Tudi pri vzgoji vladarjev je matematika predhodna filozofiji; naj ne vstopa, kdor ne pozna geometrije, je pisalo na Akademiji. Znanosti matematika in filozofija obravnavata miselno realnost, vsaka svoj del in z drugo metodo, pri tem je filozofija višja, saj prodre do ideje dobrega, ki naredi filozofa razumnega in pravičnega v zasebnem in javnem življenju.</p>

Naloga	
2	<p>Aristotel: Nikomahova etika</p> <p>Odlomek obravnava odnos med npravstveno vrlino in pametnostjo, širše gledano pa med razumskimi in npravstvenimi vrlinami. Delitev med vrlinami ustreza delitvi duše, ki ima razumski in nerazumski del. Pametnost Aristotel povezuje s svetovanjem o dobrem življenju. Pametnost je vezana na dobro preudarjanje, ki vodi k dobremu delovanju. Ker se pametnost odraža v delovanju, je bistveno povezana s posameznim – dejanja namreč vselej potekajo v konkretnih okoliščinah. Bistven Aristotelov poudarek je: pametnost in npravstvena vrlina sta komplementarni. »Vrlina nakaže pravi smoter, pametnost pa pravo pot do njega«. Npravne vrline, ki nam povedo, za čim naj stremimo, so dane vsem, a potrebujejo vodstvo razuma. Zmožnost, ki je bila prej samo potencial za vrlino, tako postane vrlina. Pametnost je tako bistveno dopolnilo npravstvene vrline: sama pametnost ni npravstvena vrlina, a brez pametnosti npravstvena vrlina ostaja samo možnost, ne pa dejanskost. V šesti knjigi Aristotel tako svojo razlago vrline, ki je srednja mera in povezana z delovanjem, obravnava še z drugega zornega kota: za ravnanje je potrebna usklajenost obeh »tipov« vrlin, pametnosti in npravstvene vrline, pri čemer med njima obstaja zgoraj opisana delitev dela.</p>

Naloga	
3	<p>Descartes: Meditacije</p> <p>Matematični pojmi imajo neodvisno od človekovega mišljenja neke večne in nespremenljive zakonitosti, denimo trikotnik ima tri notranje kote, ki imajo vsoto dveh pravih kotov. Torej lastnosti trikotnika izhajajo po nujnosti iz pojma, in ne iz mišljenja. In če je nekaj gora, potem ima dolino, kar prav tako izhaja iz njene narave, in ne iz človekovega mišljenja. Toda krilatega konja ustvari človekova domišljija. Tudi pojem Boga je morda tak pojem. Kandidat analizira pojem Boga in pokaže, da Descartes zavrne to možnost z ontološkim dokazom za božje bivanje: misliti popolno bitje, ki ne biva, je protislovno. Torej njegova misel ne nalaga tej popolni stvari nujnosti bivanja, kakor prida krila konju, temveč prihaja ta nujnost iz narave Boga samega. In če Descartes izpelje gotovost samega sebe iz jasnosti in razločnosti spoznavanja, razmislek o Bogu sklene s presenetljivo trditvijo, da je gotovost in resničnost vsake vednosti odvisna od spoznanja resničnega Boga.</p>

Naloga	
4	<p>Nietzsche: H genealogiji morale</p> <p>Nietzsche na začetku tretje razprave zastavi vprašanje o pomenu asketskih idealov za različne vrste ljudi, med katerimi so tudi filozofi. Ugotovi, da je sledenje asketskemu idealu filozofom zlasti v trenutku, ko so se pojavili, pomenilo pogoj njihovega preživetja. Filozofi so si morali nadeti masko svečnikov, njihovo odpovedovanje čutnosti je bilo sredstvo, s pomočjo katerega so pridobili oblast nad sabo in ustvarili pri drugih, ki so nanje gledali z nezaupanjem, strahospoštovanje. Za filozofe so revnost, ponižnost in neomadeževanost pogoji ustvarjalnosti: filozofi lahko le v odpovedi iskanja materialnega bogastva, oblasti in spolne zadovoljitve zberejo dovolj moči, ki jo od njih terja ustvarjalno delovanje. Filozofi so se doslej še vedno oblačili predvsem v meniško kuto in si nadevali temačne barve, medtem ko Nietzsche sprašuje po onih drugih filozofih, ki jih imenuje tudi svobodni duhovi – ti predstavljajo mislece, osvobojene primeža asketskega ideala, ki bodo v svojem mišljenju zmožni združevati čutnost in intelekt. Asketski ideal pa doslej nikakor ni bil vodilo samo za filozofe in znanstvenike. Ta je namreč določal vedenje večine ljudi, saj se sovražnost do zemeljskega življenja in iskanje resničnega bivanja v onstranstvu ne pojavlja samo pri omenjenih, temveč izraža naravnost do življenja dobršnega dela človeštva v različnih kulturah in zgodovinskih časih.</p>

IZPITNA POLA 2

Ocenjevalna shema za esej (0–22 točk)

Navedeni opisi v shemi ustrezajo večjemu delu esejev, vendar je treba upoštevati, da posamezni eseji lahko vsebujejo lastnosti z različnih ravni. V takšnem primeru je treba presoditi, kateri element oziroma lastnost prevladuje v eseju kot celoti.

Točke	Merila
0–10	Odgovor ne zadošča
0	Popolnoma nerelevanten odgovor, če je že najti kaj relevantnega, gre za naključje.
1–4	Odgovor je le skiciran, ne daje pomembnejših elementov, ki jih zahteva vprašanje, je fragmentaren in večinoma nerelevanten. Gre za postavljanje miselnih fragmentov enega ob drugega, ne pa za povezano besedilo. Poznavanja filozofskih vsebin, povezanih s problemom iz naslova, ni.
5–7	Odgovor je fragmentaren, vendar daljši, morda deloma zaokrožen, kandidat ne pozna filozofske problematike izbranega naslova, zato odgovarja s pomočjo zdravega razuma in splošne razgledanosti.
8–10	Odgovor je fragmentaren, če pa ima zaokroženo zgradbo, je polna miselnih preskokov. Poznavanje in razumevanje danega problema je zelo omejeno, običajno skrčeno na nekaj nerazvitih, zgolj navrženih relevantnih poudarkov, ki so obrobni in kombinirani s splošno razgledanostjo kandidata. Kandidat skorajda ne uporablja ustrezne filozofske terminologije. Njegove trditve so pogosto tudi nenatančne in napačne. Za odgovor je tipično obnavljanje drobcev najbolj elementarne snovi ter ponavljanje enega in istega.
11–13	Zadostno
	Gre za daljše in razmeroma celovito besedilo (meja ni trdna, a odgovori z manj kakor 600 besedami so večinoma prekratki za zadovoljivo obravnavo problema). Odgovor je esejističnega tipa (zgradba, celovitost, zaključenost), vendar sta uvod in/ali zaključek slabo razdelana, prisotni so tudi preskoki v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja vprašanje v naslovu, kandidat razume zelo poenostavljeno. Nerelevantnosti so še očitne, toda odgovor se že nanaša na vprašanje. Kandidat uporabi nekaj relevantnih pojmov, vendar jih ne analizira. Naloga je večinoma opisna, če pa kandidat argumentira, je argumentacija skromna, površna in pogosto nejasna; naloga kaže zgolj najbolj osnovno seznanjenost s filozofsko problematiko in omejeno razumevanje, uporabljena terminologija in jezik le delno ustrezata filozofski obravnavi problemov. Odgovor kot celota se opira na obnavljanje najbolj splošno znanih dejstev in argumentov, večkrat pa je najti tudi napačne trditve. Zato je odgovor le zelo poenostavljena predstavitev in rešitev problema. Se pa kandidat večinoma že giblje na najosnovnejši ravni razumevanja in razlage problema.
14–16	Dobro, a omejeno
	Odgovor ima najmanj 600 besed, njegova zgradba je dobra; uvod razloži ali vsaj nakaže problem, sklep se nanaša na problem, lahko je tudi izpeljan iz naloge. Razčlenjenost na odstavke je ustrezna, a lahko so prisotni preskoki v izpeljavi. Problem, ki ga zastavlja naslov, kandidat razume, kar mu omogoči pregled nad celoto odgovora. Uporablja osnovno in za problem večinoma relevantno filozofsko terminologijo. Vendar so pojmi največkrat uporabljeni kot samoumevni, njihova analiza je obrobna, prav tako povezanost z drugimi relevantnimi pojmi. Kandidat opis in razlago poskuša dopolniti z argumenti, vendar gre največkrat za obnovo le delno razumljenih argumentov. Kandidat pa se že zaveda, da je argumentacija pomemben del odgovora, zato predstavi več pogledov na problem. Esej izraža dobro seznanjenost z ustrezno filozofsko problematiko, kar se kaže v dovolj obširni predstavitvi posameznih pogledov, vendar jasno razumevanje danega problema, argumentacija in analiza relevantnih pojmov še nista v ospredju.

17–19	<p>Prav dobro, a opazne pomanjkljivosti</p> <p>Esejistična zgradba je dobra. Uvod razloži problem, sklep je praviloma izpeljan iz jedra, odstavki so smiselno zaokrožene celote, preskoki v izpeljavi so redki. Problem iz naslova kandidat dobro razume. Uporabljeni pojmi so skoraj zmeraj relevantni in zadoščajo za smiselno obravnavo problema, kandidat se zaveda nujnosti analize pojmov in argumentacije. Nasploh v eseju oboje prevladuje pred povzemanjem stališč. Argumentacija je večinoma dobra in je posledica samostojnega premisleka. Vendar so lahko nekateri argumenti še pomanjkljivi, nasprotna stališča in protiargumenti pa ponekod niso primerno ali pa sploh niso predstavljeni, nekateri temeljni pojmi so lahko predstavljeni kot samoumevni. Terminologija in jezikovno izražanje sta primerna.</p> <p>Iz odgovora je razvidna zelo dobra seznanjenost s filozofskimi problemi, tudi njihovo dobro razumevanje, čeprav je še mogoče zaslediti pomanjkljivosti v znanju, razumevanju in argumentaciji. Kandidat se že pretežno giblje na abstraktni ravni razmisleka in abstraktno večkrat povezuje s konkretnim.</p>
20–22	<p>Zvečine odlično</p> <p>Poglobljen in argumentiran odgovor na vprašanje z analizo pojmov in razvito pojmovno mrežo, z jasno in koherentno linijo argumentacije, ki upošteva tudi protiargumente. Uvod in zaključek sta jasna in jedrnata, z dobro formuliranim problemom oziroma njegovo rešitvijo. Izpeljave in utemeljitve so skladne in povsem jasne, odlomki so zaokrožene celote in so med seboj zelo dobro povezani. V naslovu zastavljeni problem kandidat poglobljeno razume, kar izrazi s poglobljeno analizo pojmov, bogato pojmovno mrežo, lahko pa se že zaveda meja svoje argumentacije (vendar to ni nujno). Včasih stopa v filozofski dialog z zagovorniki drugačnih stališč in kaže tudi osebni odnos do filozofskih problemov, kar je že plod samostojnega razmisleka. Esej kaže zelo dobro splošno seznanjenost s filozofskimi problemi in njihovo zelo dobro razumevanje. Terminologija in jezikovno izražanje sta bogata in ustrezna.</p> <p>Kandidat se že zanesljivo giblje na abstraktni ravni razmisleka in pogosto povezuje abstraktno s konkretnim. Esej še lahko ima kakšno pomanjkljivost, toda pri ocenjevanju je treba upoštevati starost kandidatov in dejstvo, da so se s filozofijo ukvarjali samo eno leto.</p>

Dodatna navodila za esej

Navodila so le okvirne smernice: kandidat lahko napiše vsebinsko povsem drugačen esej, če ga le smiselno poveže z naslovnim problemom.

Vprašanje stvarnosti

Naloga	
1	<p>Razpravljajte o trditvi: Vesolje, tj. vse, kar je, je sestavljeno zgolj iz materije, nematerialne bitnosti ne obstajajo.</p> <p>Trditev se nanaša na podpoglavje temelji stvarnosti in zatrjuje, da obstaja samo ena substanca, ki je materialna. Kandidati se lahko naslovne teze lotijo z vprašanjem, ali je mogoče pojavni svet zvesti na en sam temelj ali ne. Pojmi, ki jih lahko pri tem uporabijo, so bit, bivajoče, dualizem/monizem, idealizem/materializem ipd. Pri tem naj seveda uvedejo dve nasprotni stališči in razloge zanj: npr. idealizem in materializem.</p>

Naloga	
2	<p>Razpravljajte o trditvi: Če je prava resničnost brezčasna in nespremenljiva, tedaj svet, kot nam ga kaže izkustvo, ne more biti resničen, je zgolj navidezen.</p> <p>O tem vprašanju so razmišljali filozofi, kot so: Parmenid, Heraklit, Platon, Descartes, Nietzsche – če naštejemo samo nekatere. Gre za vprašanje razmerja med svetom, kot ga kaže izkustvo (svet spremenljivosti, postajanja, minevanja), in nekim drugim svetom: svet večnih, stalnih, nespremenljivih bitnosti – pri Parmenidu je to Bit, pri Platonu so to ideje. Nekateri misleci so razmerje med tema dvema vrstama resničnosti tudi problematizirali: za Nietzscheja je tisto, kar je bilo za Platona in njegove nadaljevalce resnični svet, nekaj izmišljenega. Naloga kandidata je, da v razpravo vpelje vsaj dva pogoleda, ju analizira in primerja.</p>

Naloga	
3	<p>Razpravljajte o trditvi: Bistvo človeka je svoboda, človek je svoboda.</p> <p>Človek je hkrati del narave in bitje, ki ga opredeljuje zmožnost svobodnega odločanja. Za nekatere filozofe (najbolj znan je nemara Sartre) pa za človeka ne velja le to, da je svoboden, kar bi pomenilo, da je zmožnost svobodnega odločanja eden od njegovih atributov, marveč človek je svoboda – torej je ta atribut zanj bistven in je to, kar človeka naredi za to, kar je. Nasprotni pogled tukaj bi bilo lahko stališče trdega determinizma.</p>

Vprašanje spoznanja

Naloga	
4	<p>Razpravljajte o trditvi: Slepa vera in neomajna gotovost sta pogubni za vsa razmišljanja in svobodno raziskovanje.</p> <p>Trditev se nanaša na podpoglavje plodnost in meje skepticizma, čeprav jo je mogoče interpretirati tudi drugače, denimo kot vprašanje s področja utemeljevanje spoznanja. Od kandidatov se pričakuje, da premislijo vprašanje gotovosti spoznanja, pri čemer lahko pokažejo težave dogmatičnega vztrajanja pri posameznih pozicijah spoznanja.</p>

Naloga	
5	<p>Razpravljajte o trditvi: Korespondenčna in koherenčna teorija resnice si ne nasprotujeta, temveč se dopolnjujeta.</p> <p>Korespondenčna teorija resnice opredeljuje resničnost kot ujemanje razumske sodbe s stvarjo samo, medtem ko koherenčna za kriterij resničnosti vpelje skladnost trditev ali izjav z nekim širšim kontekstom (pojmovnim, družbenim ...). Naloga kandidata je pokazati, kakšno je razmerje med obema teorijama resnice.</p>

Naloga	
6	Razpravljajte o trditvi: Brez pomoči izkustva ne more naš razum ničesar vedeti o dejstvih.
	Trditev se nanaša na podpoglavje utemeljevanje spoznanja, čeprav jo je mogoče interpretirati tudi kot vprašanje o plodnosti in mejah skepticizma. Od kandidatov se pričakuje, da bodo trditev premislili s pomočjo opozicije med racionalizmom in empirizmom in pri tem pokazali težave obeh pozicij. Sama trditev, ki je povzeta po Humu, seveda zagovarja empirizem, a se v njej skriva tudi težava. Pojmi, s katerimi si lahko kandidati pomagajo pri premisleku, so: videz/resnica, a priori/a posteriori, čuti/razum, empirično/racionalno, verifikacija/falzifikacija, zaznava (percepcija), razum in njegove meje, dvom, izkustvo ...

Vprašanje morale

Naloga	
7	Razpravljajte o trditvi: Nič ni prav ali narobe samo po sebi. Dokaz za to je, da je včasih moralno pravilno, če se zlažemo.
	V teorijah morale najdemo nasprotje med tistimi stališči, ki pravijo, da obstajajo absolutna ali brezpogojna moralna načela (npr. Kant), in stališči, za katere so moralna načela pogojena z razmerami, ki obstajajo v konkretni situaciji (npr. etike posledic). Za zadnje bi veljalo, da mora človek razmišljati o tem, kaj bi sledenje nekemu moralnemu načelu pomenilo v danih okoliščinah. Kar bi veljalo kot prav v situaciji A, bi v situaciji B lahko veljalo kot narobe. Zato moramo vselej razmišljati o najverjetnejših posledicah, ki jih bo naše delovanje povzročilo v naši situaciji. Kako bi se na ta pogled odzval denimo kantovec?

Naloga	
8	Razpravljajte o trditvi: Z iskanjem ugodja v življenju ne more biti nič narobe, dokler ne zanemarimo prizadevanja za to, da postanemo boljši ljudje.
	Drugi del trditve se nanaša na etiko vrlin, za katero je bistveno moralno vprašanje, kakšen naj bo človek kot oseba. Prizadevanje za vrlinami pa ni v nasprotju s težnjo k ugodju. Tudi Aristotel poudari, da je sestavina dobrega (srečnega) življenja prijetnost. Težava pa bi nastopila, ko bi nekdo zaradi iskanja ugodja zašel s poti in bi začel zanemarjati skrb za oblikovanje svojega značaja v smeri vrline.

Naloga	
9	Razpravljajte o trditvi: Običajev in navad različnih dob in krajev ne moremo soditi z merili, kot jih poznamo pri nas, temveč moramo poslušati, s kakšnimi merili ljudje ta dejanja zagovarjajo.
	Trditev se nanaša na podpoglavji moralni relativizem ter moralno vrednotenje, čeprav utegnejo kandidati večinoma razpravljati o moralnem relativizmu. Pri tem lahko pokažejo notranjo logično protislovnost argumenta za moralni relativizem in druge težave, ki jih ta pozicija prinaša, ali pa jo tudi branijo na podlagi antropoloških raziskovanj.

Posameznik in skupnost

Naloga	
10	Razpravljajte o trditvi: Najboljša oblast je tista, ki najmanj posega v življenja ljudi.
	Postaviti oblasti meje je bila naloga več razsvetljenskih mislecev, razprava pa se nadaljuje tudi v sedanosti. John Stuart Mill je bil tako prepričan, da oblast ne bi smela poseči v življenje posameznikov, dokler ti s svojimi delovanji ne škodijo drugim ljudem. Šele na ta način bo posameznikom omogočeno, da bodo v polni meri razvijali svoje osebnosti. Millov argument je tako razumljen kot zagovor posameznikove svobode in ugovor paternalistični oblasti. Vprašanje meje oblasti pa so dodatno zaostriili libertarci, za katere je državna oblast lahko le minimalna. Ti so kot (pretiran) poseg oblasti razumeli tudi sistem obdavčitve, ki ljudi sili, da prispevajo del svojega premoženja v skupno blagajno. Oblast ima po prepričanju libertarcev pravico posegati v življenja ljudi le toliko, da zagotovi, da bodo ti spoštovali nekatere osnovne človekove pravice.

Naloga	
11	<p>Razpravljajte o trditvi: Človek ima ne le pravico, temveč tudi dolžnost, da se upre nepravičnim zakonom.</p> <p>Razprava sega v čas antike, ena najbolj znanih oseb, ki je razmišljala o tem vprašanju, je bil Sokrat. Ta se s trditvijo iz naslova sicer ni strinjal, saj zanj zakon pravzaprav sploh ne more biti krivičen. Zakon je po Sokratu tisti, ki nam šele omogoči, da se razvijemo kot osebe, zato ga je treba brezpogojno spoštovati. Kasnejši misleci, kot je bil npr. sveti Avguštin, so razmerje med zakonom in pravičnostjo tematizirali z idejo naravnega prava. Zakon, ki ga predpiše neki suveren, je pravičen le, kolikor se ujema z zakonom, ki je skladen z moralo in razumom. Na to razločevanje se sklicuje tudi Martin Luther King, ko pravi, da nepravičen zakon ne zasluži, da ga imamo za zakon. Od kandidatov se pričakuje, da bodo razmišljali o razmerju med zakonom in pravičnostjo in vprašanju, kdaj je nekdo dolžan ubogati/kršiti zakone.</p>

Naloga	
12	<p>Razpravljajte o trditvi: Prava svoboda obstaja samo tam, kjer so državljani usposobljeni za svobodno izbiro in imajo tudi sredstva zanjo.</p> <p>Trditev se nanaša na podpoglavje zakon in svoboda. Od kandidatov se pričakuje razmislek o dveh pojmovanjih svobode oziroma dveh ravneh svobode: svobodi kot nevmešavanju in svobodi kot zmožnosti izbire. Tako se zastavi vprašanje, ali se moramo odločiti le za eno vrsto svobode, češ da gre za izključujoči se vrsti svobode, ali pa je mogoče obe vrsti svobode uskladiti. Pojmi, ki jih lahko kandidati uporabijo, so: pozitivna in negativna svoboda.</p>

Filozofija religije

Naloga	
13	<p>Razpravljajte o trditvi: Nekaj tako zapletenega, kot je človeško oko, ni moglo nastati po naključju. Nekdo ga je moral načrtno ustvariti. Torej Bog biva.</p> <p>Gre za dokazovanje božjega obstoja na podlagi opazanja zapletenosti sveta, še zlasti živih bitij. Človekov svet je poln zapletenih naprav, ki so nastale po dolgotrajnem razmišljanju in načrtovanju (npr. tehnološki dosežki). Če opazujemo človeka, lahko sklepamo po analogiji: človek je kompleksno bitje (še mnogo kompleksnejše od naprav, ki jih izdeluje človek). Tako kot se zdi neverjetno, da bi po naključju nastala naprava, kot je denimo računalnik, se še toliko bolj zdi neverjetno, da bi človek nastal po naključju. Kakor je za prvega potreben inteligenen načrtovalec in izdelovalec, velja tudi za drugega. A ker je drugi še mnogo bolj kompleksen, mora biti tudi njegov načrtovalec in izdelovalec takšen.</p>

Naloga	
14	<p>Razpravljajte o trditvi: Zagovarjati transcendenco Boga in hkrati moliti, kakor da nas Bog posluša, je nedosledno.</p> <p>Trditev se nanaša na podpoglavji verovanje in razum ter govor o Bogu. Trditev v bistvu zanika možnost razumskega dokazovanja Boga, ne zanika pa smiselnosti samega dokazovanja oziroma samega verskega izkustva. Kandidati lahko pri razmisleku o naravi Boga smiselno uporabijo pojme, kot so transcendenca, mistično, neizrekljivo, presežnost, popolno, neskončno ipd.</p>

Naloga	
15	<p>Razpravljajte o trditvi: Religija nam pomaga osmisлити trpljenje. Brez verjetja v božjo previdnost bi bilo človekovo življenje popolnoma absurdno.</p> <p>Problem trpljenja in njegovega smisla je eden temeljnih eksistencialnih problemov. Religija ponuja svojevrsten odgovor: v krščanstvu je denimo trpljenje osmišljeno z idejo odrešitve in obljube večne blaženosti. Tudi če se zdi trpljenje nesmiselno, vera v to, da je življenje urejeno skladno z božjim načrtom, verujočemu omogoča, da svojo eksistenco osmisli z zaupanjem v to, da je odsotnost smisla le navidezna: Bog je tisti, ki pozna smisel in jamči zanj. Človekovo trpljenje tako ni zaman, saj eksistenca svoj polni smisel prejme v prehodu v onstranstvo. Natanko ta vidik religije pa so prepoznali in ga kritizirali nekateri nasprotniki religioznega pogleda na svet, kot je bil Nietzsche. Osmišljanje trpljenja z religioznim verjetjem je zanj način pobega od življenja.</p>